

Martin Bucer'in 16. Yüzyıl Reform Hareketiyle Bölünme Yaşayan Hıristiyanları Uzlaştırma Gayretleri

Martin Bucer's Efforts to Reconcile Christians Divided by the 16th Century Reformation Movement

Hatice KELEŞ¹

Geliş Tarihi (Received): 20.07.2024

Kabul Tarihi (Accepted): 09.10.2024

Yayın Tarihi (Published): 30.11.2024

Öz: 16. yüzyılda meydana gelen reform hareketi, Martin Luther'in yanı sıra birçok farklı görüşe sahip olan din adamlarını da harekete geçirmiştir. Bu din adamlarından biri Martin Bucer (1491-1551)'dir. Bucer, Schlettstadt'ın yerel prestijli hümanist Latin okulunda ileri derecede bir eğitim almıştır. Hayatının erken yıllarında Hümanist ve Erasmian bir kimlik kazanmıştır. Luther ile tanışmasıyla birlikte reformu destekleyen dini liderlerden biri olmuştur. Daha sonra reformun önemli bir dini merkezi olan Strasburg'un din adamları meclisinin başkanı seçilmiştir. Bucer'in, reforma destek verdiği en önemli görüşü, gruplara/cemaatlere ayrılmış olan Hıristiyan alemini, uzlaşmacı bir yöntemle tekrar bir araya getirmektir. Bunun için de birçok toplantı, tartışma ve kolokyuma katılmıştır. Öncelikle Protestanları kendi aralarında birleştirmek için çabalamıştır. Daha sonra da Protestanlarla Katolikleri uzlaştırmayı amaçlamıştır. Bu çalışmada, Martin Bucer'in reform sürecinde görüş ayrılıkları sebebiyle çeşitli gruplara ayrılan Hıristiyanları birleştirme gayretleri deskriptif yöntemle ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dinler Tarihi, Hıristiyanlık, Reform, Martin Bucer.

&

Abstract: The reform movement that took place in the 16th century mobilized clergy who had many different views, as well as Martin Luther. One of these clergymen was Martin Bucer (1491-1551). Bucer received advanced education at the local prestigious humanist Latin school in Schlettstadt. He acquired a Humanist and Erasmian identity in the early years of his life. After meeting Luther, he became one of the religious leaders who supported the reform. He was later elected president of the clergy council of Strasbourg, an important religious center of the Reformation. Bucer's most important view in support of the reform is to bring together the Christian world, which was divided into groups/communities, through a conciliatory method. For this reason, he participated in many meetings, discussions and colloquiums. First of all, he tried to unite Protestants among themselves. Later, he aimed to reconcile Protestants and Catholics. In this study, Martin Bucer's efforts to unite Christians who were divided into various groups due to differences of opinion during the reform process are discussed with a descriptive method.

Keywords: History of Religions, Christianity, Reformation, Martin Bucer.

Atf/Cite as: Keleş, Hatice. "Martin Bucer'in 16. Yüzyıl Reform Hareketiyle Bölünme Yaşayan Hıristiyanları Uzlaştırma Gayretleri". *Dergiabant* 12/2 (Kasım 2024), 379-395. doi: 10.33931/dergiabant.1519721

İntihal-Plagiarizm/Etik-Ethic: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and it has been confirmed that it is plagiarism-free and complies with research and publication ethics. <https://dergipark.org.tr/pub/dergiabant/policy>

Copyright © Published by Bolu Abant İzzet Baysal University Faculty of Theology, Since 2013 – Bolu

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Hatice Keleş, Bayburt Üniversitesi, hkeles@bayburt.edu.tr.

1. Giriş

16. yüzyıl Hıristiyan Reform Hareketi, dini, sosyal ve ekonomik açıdan insanoğlunu etkileyen büyük hareketlerden biridir. Bu hareketi Martin Luther başlatmıştır. Ancak tarihte meydana gelen ve insanlığın gidişatını değiştiren büyük hareketlerin sadece bir liderin çalışmalarıyla meydana geldiğini düşünmek yanıltıcı bir görüştür. Reformun meydana gelmesiyle birlikte çok sayıda dini lider ortaya çıkmıştır. Bu liderlerden sadece birkaç kişinin ismi şöret bulmasına rağmen ismi ün kazanmamış kişilerin de aynı derecede reforma etki ettiği bir gerçektir. Reformun alt düzeylerindeki bu liderler arasında Martin Bucer vardır. Martin Bucer gibi liderlerin ünlenmemelerindeki temel neden de yeni bir dini hareket/mezhep meydana getirmemelerinden kaynaklanır. Reform hareketi denilince Martin Bucer'in ismi pek akla gelmese de o dönemde Almanya'da en aktif ve etkili din adamlarından biri olarak tanınmıştır. Dini ve siyasi girişimlerde baş lider olarak Reforma son derece önemli yönlendirmeleri ve katkıları olmuştur.²

Martin Bucer'in, reforma katıldığı ve katkı sağladığı bölge Güney Almanya'dır. Burada reform kiliselerinin liderinden biri olarak bilinmiştir. Bucer'in reform görüşü, bölünmüş Protestanlar arasında yorulmak bilmeyen bir uzlaşmacı rolünü üstlenmesidir. Reform sırasında Hıristiyan toplumu için üretilen en kapsamlı planının, Bucer'in 1550'de İngiltere Kralı VI. Edward için yazdığı yeni yıl hediyesi olan *De Regno Christi* (Mesih'in Krallığı) adlı eseridir. Aslında bu eser, Bucer'in, *Martini Buceri Opera Latina* adlı eserinin ilk cildir. 12 Kasım 1991'de, Cambridge'deki Great St. Mary's'de düzenlenen bir ayınle, üniversitenin ilk Regius İlahiyat Profesörlerinden olan Martin Bucer'in doğumunun (11 Kasım 1491, Aziz Martin Günü'nde) on beşinci yıldönümü kutlanmıştır. Ayrıca Cambridge Üniversitesi yayınlarında Manş denizini geçen en seçkin kıta reformcusu olarak hakkında anma makaleleri seti yayınlanmıştır. Böylece Bucer'in İngiliz kilise reformuna yaptığı katkılar önemli bir şekilde anılmıştır. Ancak Bucer'in esas gayreti, Strasburg ve ötesinde otantik bir Hıristiyan kilise topluluğu kurma, eğitim-öğretim alanında yenilikler yapma ve devlet-kilise iş birliğini savunmaktır. Bu amacı da reforma büyük katkı sağlamıştır. Yani Bucer, Hıristiyan düzenine sahip bir toplum vizyonu amaçlamıştır. Bucer, *corpus christianum* kavramını yeniden üretmiş, kilisenin bağımsızlığını savunmuş ve aynı zamanda her Hıristiyan'ın kişisel sorumluluğuna dayanan bir kilise bilimi geliştirmiştir.³ Bucer, reformu destekleyen bir lider olarak Kilise, Hıristiyan toplumu kurma, eğitim-öğretim sisteminin geliştirilmesi ve devlet-kilise iş birliği gibi birçok konuda görüş beyan etmiş ve bu görüşlerini resmi bir şekilde yürürlüğe koymak için mücadele etmiş ve bir kısmını da başarmıştır. Özellikle eğitim alanında yaptığı gelişmeler dikkate değerdir. Ancak bu çalışmada, Martin Bucer'in Strasburg'da etkin bir reformcu olarak yaptığı faaliyetlerden sadece Hıristiyan birliğini sağlama çabaları deskriptif bir yöntemle ele alınmıştır. Ayrıca 16. yüzyıl reformunun alt liderleri hakkında Hakan Olgun'un *Protestan Ahlakiliği Sorunu ve Philip Melancthon* adlı makalesi bulunmaktadır. Fakat Martin Bucer hakkında şimdiye kadar Türkiye'de herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Bu açıdan çalışmanın, alana önemli bir katkı sağlaması umulmaktadır.

2. Martin Bucer'in Hayatı

Martin Bucer, 11 Kasım 1491 tarihinde Alsace'da, Strasburg'un güneyindeki Schlettstadt şehrinde dünyaya gelmiştir. Babası bir kunduracıydı ve o dönem kunduracıları gibi oldukça fakirdi. Fakirlik sebebiyle ailesi göç etmiş ve büyükbabası tarafından yetiştirilmiştir. Schlettstadt'ın yerel prestijli hümanist Latin okulunda ileri derecede bir eğitim almıştır. Hayatının erken yıllarında hümanist bir kimlik kazanmıştır. Para sıkıntısı sebebiyle, eğitim hayatındaki çalışmalarına devam edebilmek için Dominik cemaatine girmiştir. 1516'da Mainz'da papazlığa atanmıştır. 1517'den 1521'e kadar Dominiken cemaatinin bir üyesi olarak Heidelberg Üniversitesinde okumuş, aynı zamanda yerel Dominiken papaz okulunda öğretmenlik ve vaizlik yapmıştır. Ayrıca Erasman Hıristiyan hümanizmine karşı yoğun bir ilgisi olmuş ve bu ilgiyle görüşlerini düzenlemiştir. Ancak Dominiken cemaati hümanist değildi ve

² Hastings Eells, "The Contributions of Martin Bucer to the Reformation", *The Harvard Theological Review* 24/1 (Jan. 1931), pp. 29-42, 29.

³ Amy Nelson Burnett, "Contributors to the Reformed Tradition", *Reformation and Early Modern Europe*, Ed. David M. Whiteford (Missouri: Truman State University Press, 2008), 31-33.

Bucer'i skolastik çalışmalar yapmaya zorlamışlardı. Bucer ise bu zorlamadan asla memnun olmamıştır.⁴ Ayrıca Bucer, İbranice Kutsal Yazıların yorumcuları arasında ön sıralarda yer alan bir İbrani dili ve edebiyatı uzmanıdır. Mezmurların tamamı üzerine Almanca bir şerh olan *Psalter wol verteutsch* adlı eserin hazırlanması için büyük çaba göstermiştir.⁵

Bucer'in dini ve teolojik değişim yaşamasını sağlayan dönüm noktası, 1518'de Heidelberg Tartışmasında Luther ile karşılaşmasıdır.⁶ Bucer'in, Luther'i aynı Erasmus gibi müjdenin ışığı ve tükenmiş bir kiliseden, körelmiş bir teolojiden ve yönünü kaybetmiş bir ruhanilikten orijinal Hıristiyanlığın saf inancına ve sevgisine giden yolu gösteren biri olarak gördüğü belirtilir.⁷ Aynı yıl Bucer, Luther'in Erasmus ile aynı görüşte olduğunu ancak Erasmus'un ima ettiği şeyleri Luther'in açıkça ve özgürce öğrettiğini yazmıştır.⁸ Bu karşılaşma ile Bucer, Dominikenlerden ayrılmıştır. Bunun üzerine Köln Dominiken engizisyoncusu Jacob Hoogstraten tarafından ihbar edilmiştir. Bu ihbarla, 1521 başlarında Dominik manastırından kaçma imkânı yakalamıştır. Daha sonra hümanist ve evanjelik davalara ilgi duymuştur.⁹ Yüksek mevkilerdeki dostlarının yardımıyla, 1521'de manastır yeminlerinin düzenli olarak feshedilmesini sağlamıştır.¹⁰ Bucer, hümanist bir eğitim almış Erasmus-Luther yanlısı olarak kendini göstermiştir.¹¹ Luther mahkûm edildiğinde ise Worms Diyeti civarında olan Bucer, Dominikenlerden Luther'in serbest bırakılmasını sağlamıştır. Dini ve siyasi çalkantılar sırasında Sckingen ve Hutten gibi şövalyelerin himayesini kazanmıştır. Bucer, 1522'de Kaiserslautern yakınlarındaki Landstuhl'da ve ardından kuzey Alsace'daki Wissembourg'da pastoral görevler üstlenmiştir. Bu görevlerde Bucer'in, Hıristiyan özgürlüğünün Lutherci bir vaizi ve Roma Deccali'ne karşı bir uyarıcı olarak çalıştığı ifade edilir. Eski bir rahibe olan Elizabeth Silbereisen ile evliliği de reformun getirdiği bir sonuçtur. Dönemin karışıklıklarından her ne kadar uzak kalmaya çalışsa da 1523'te aforoz edilmiştir. Şövalyelerin yenilgisi üzerine de Strasburg'a kaçmıştır. Burada karısı hamileyken yasadışı bir şekilde barınmışlardır. Aynı zamanda işsizdir. O sırada şehir dini, sosyal ve ekonomik çalkantılar içerisindedir. Şehirde Katedral Matthias Zell, Wolfgang Capito ve Kaspar Hedio gibi diğer din adamları, Lutherci ve Erasman fikirleri yayan reform liderleridir. Ancak Almanya'nın en büyük metropollerinden biri olan bu cumhuriyetçi imparatorluk kentinin yöneticileri, bir ihtiyat politikası izlemiştir. Bucer zaman zaman Zell yerine vekalet etse ve kendine koruma sağlasa da ancak 1524'te üç denemeden ve radikal pazar bahçıvanları loncasına bağlı bir cemaat olan St Aurelia's'a seçildikten sonra vatandaşlık kazanabilmiştir. Şehir meclisi de bu atamayı onaylamıştır. Bucer, göreve gelir gelmez azizlerin kutsal emanetlerini kiliseden kaldırmıştır. 1529'da şehir merkezinde büyük bir kilise olan St Thomas Kilisesine papaz olarak atanmıştır.¹² Strasburg'da Protestan olan dört baş vaiz vardı. Bunlar Martin Bucer, Wolfgang Capito, Kaspar Hedio ve Matthias Zell'dir. Bucer, 1524'te St. Aurelia'nın papazı olduğunda papazlar arasında en az tanınan kimsedir. 1530'a gelindiğinde bu dört papazın görüşleri hemen hemen aynıdır. Daha sonra Bucer, Protestan papazlarının sözcüsü/temsilcisi olmuştur.¹³ 1531'de de Strasburg din adamları meclisinin başkanı seçilmiştir. 1533'te Strasburg Sinodu'nun moderatörlüğünü yapmıştır. 1540 yılında şehir ve çevresindeki kiliselerin müfettişi olarak

⁴ Eells, "The Contributions of Martin Bucer", 29.

⁵ R. Gerald Hobbs, "Bucer, the Jews, and Judaism", *Jews, Judaism, and The Reformation in Sixteenth Century Germany*, ed. Dean Phillip Bell, Stephen G. Burnett (Boston: Brill, 2006), 141. Metinde geçen eser Martin Bucer, Johann Bugenhagen, Martin Luther, Philip Melancthon, Adam Petri tarafından yazılmıştır. Bkz. Martin Bucer, Johann Bugenhagen, Martin Luther, Philip Melancthon, Adam Petri, *Psalter wol verteutsch ausz der heyligen sprach* (Durch Adam Petri Yayınılık, 1526).

⁶ Peter Stephens, *Martin Bucer Reforming Church and Community*, ed. D. F. Wright (Cambridge: Cambridge University Press, 1994), 46.

⁷ Ian Hazlett, "Bucer", *Reformation Theology*, ed. David Bagchi-David C. Steinmetz (Cambridge: Cambridge University Press, 2004), 100.

⁸ Erika Rummel, *The Confessionalization of Humanism in Reformation Germany* (New York: Oxford University Press, 2000), 23.

⁹ Hazlett, "Bucer", 100.

¹⁰ Hobbs, "Bucer, the Jews, and Judaism", 140.

¹¹ H. Ashley Hall, *Philip Melancthon and the Cappadocians, A Reception of Greek Patristic Sources in the Sixteenth Century* (Göttingen: Vandenhoeck-Ruprecht, 2014), 31.

¹² Hazlett, "Bucer", 100.

¹³ Sigrun Haude, *In The Shadow of Savage Wolves, Anabaptist Münster and the German Reformation During the 1530s* (Boston: Humanities Press, 2000), 93-94.

atanmıştır. 1541’de St Thomas Kilisesine prebendary¹⁴, 1544’te de dekan olarak atanmıştır.¹⁵ Burada dikkat edilmesi gereken nokta Strasburg şehrinin dini reformda merkez rol oynamasıdır. Aynı zamanda Strasburg, Evanjelik muhalefetin merkezi olarak bilinmiştir.¹⁶

Kıscası Bucer, şehre vardığında reformun burada iyi bir şekilde ilerlediğini görmüştür. Luther’in önerdiği gibi şehirde, eklesiyastik değişiklikleri enerjik din adamlarından bir grup yürütüyordu. Bucer’in evli olması başta kabul edilmesini zorlaştırsa da daha sonra Strasburg din adamları grubuna katılabılmıştır. Birkaç yıl sonra da bu din adamları grubunun lideri olmuştur. Yani Konsil tarafından resmi bir şekilde din adamlarının başına getirilmiştir. Bucer’i diğer din adamlarından ayıran en önemli nokta onun resmîyetten ziyade iç güdülerine daha çok güvenmesi olarak gösterilir. Strasburg Kilisesi’nin lideri olarak vaiz, papaz, öğretmen, yazar ve devlet adamı olarak görev yapmıştır. Birçok yönden şehrin gelişmesini sağlamıştır. Ancak en önemli iki katkısı olmuştur. Strasburg’da güçlü bir devlet kilisesi organize etmek için çabalamış ve güçlü bir eğitim sistemi başlatmıştır. Bucer’e göre iki tehlikeli düşman vardır. İlki orta çağ kilisesini savunan ve her türlü reforma karşı çıkan Radikaller, ikincisi de kendi düşüncelerine göre din ve sapkınlığa eğilimli olan Radikallerdir. Ancak sessiz duran ve herhangi bir muhalefet göstermeyenlere karşı toleranslı davranmıştır.¹⁷ Bucer, yirmi sekiz yıllık kariyerinin ardından İngiltere’ye sürgün edilmiş ve orada faaliyetlerine devam ederken 28 Şubat 1551 tarihinde ölmüştür. Hala İngiltere’de onun doğum yıl dönümü kutlanmaktadır.¹⁸

3. Martin Bucer’in Hıristiyan Birliğini Kurma Amacı

Reform hareketi sırasında ortaya çıkan teologların hepsi, resmi akademik eğitim almış reformistler olup, ufuklarını derinden şekillendiren bir teolojik ortamda yetişmişlerdir. Bu reformistler, geç orta çağ teolojik mirasından bazı unsurları reddetmişler; bazılarını kendilerine mâl etmişler, bazılarını ise yeniden biçimlendirerek yüceltmişlerdir. Başka bir deyişle, fikirleri yoktan var olmamış, gökten inmemiş ya da yalnızca İncil’in nesnel bir çalışmasından tam anlamıyla ortaya çıkmamıştır. Onlar, geç orta çağ teolojisinin entelektüel bağlamı içinde eğitim ve öğretim görmüşlerdir. Reformun arifesinde Papalık sarayında verilen vaazların ana teması ‘Hıristiyan doktrininde artık barış hüküm sürmektedir’ şeklindeydi. Ancak seçilmiş olduğu ileri sürülen bu kutsal hatipler tarafından her ne sebep olursa olsun ilan edilen *pax theologica*’nın (teolojik barış) başarısı bir hayal olarak görülmüştür. Çünkü Paris ve Oxford’un eski kurumlarından daha yeni olan Alman kurumlarına kadar, Avrupa’daki neredeyse tüm üniversitelerdeki ilahiyat fakülteleri, temel yaklaşımlarda farklılık gösteren hiziplere ve okullara kalıcı bir şekilde bölünmüştür. Bu durum üniversitelerde uygulandığı şekliyle teolojinin çoğu zaman bir tartışma, çekişme ve rekabet atmosferiyle kuşatıldığı anlamına gelir. Derin anlaşmazlıklar, genellikle dini tarikatların belirli üstatlara olan katı bağlılıkları nedeniyle daha da şiddetlenmiştir.¹⁹

Reformist liderlerden biri olan Martin Bucer de kendi teolojik görüşlerine sahipti. Bu teolojik görüşlerinden biri, birçok üyesi olan kilisenin, Mesih’in bedeni olduğunu ve canlı ve aktif insanlardan oluştuğunu öne sürmesidir. Yani bütün üyeler, aktif bir şekilde kilise görevlerinde rol almalıdır. Bu nedenle, cemaatte önderlik ve duyuru, vaaz ve pastoral bakım, hizmet ve terbiye gibi birçok görev üretilmelidir. Bu şekilde Bucer, iki amaç güder. Birincisi, canlı, bağımsız ve kendine güvenen bir cemaat oluşturmak, ikincisi de bu cemaatleri hükümetlerin gerçek ortakları haline getirerek gerçek Hıristiyan toplumu inşa etmektir. Bucer’in temel teolojik görüşü, Mesih’in Rabblığının sadece kiliseyle sınırlandırılmasının yanlış olduğudur. Gerçekte, dünyevi ve siyasi olmak üzere tüm güçlerin ve kurumların Mesih’e hizmet etmesi gerektiğini söylemiştir. Çünkü bunların içinde her kilise kurumunda ve hizmetinde hüküm süren aynı Kutsal Ruh’un çalıştığını vurgulamıştır. Ayrıca kilisenin bağımsız olması gerektiğini ve politik olana karşı özerk bir ruhani güç oluşturması gerektiğini ileri sürer. Ancak bu

¹⁴ Katedrale bağlı ve oradan ödenek alan papaz.

¹⁵ Hazlett, “Bucer”, 100.

¹⁶ James M. Stayer, “Swiss-South German Anabaptism, 1526-1540”, *A Companion to Anabaptism and Spiritualism, 1521-1700*, ed. John D. Roth-James M. Stayer (Boston: Brill, 2007), 102.

¹⁷ Eells, “The Contributions of Martin Bucer”, 30.

¹⁸ Hazlett, “Bucer”, 100-101.

¹⁹ Denis R. Janz, “Late Medieval Theology”, *Reformation Theology*, Ed. David Bagchi, David C. Steinmetz (Cambridge: Cambridge University Press, 2004), 5.

ikisi, Mesih'in Rablığı altında olacağı için ve gerçek bir Hıristiyan toplumu inşa etmek için birlikte çalışmalıdır. Yalnız Bucer'in teolojisi hiçbir şekilde sabit bir anayasal ya da yasal biçime bağlı değildir. Bu sebeple Tanrı'nın vahyedilmiş hakikatini hayata geçirmelerini sağlamak için özerk kent konseylerini, laik ve ruhani prensleri ikna etmeyi amaçlamıştır.²⁰

Bucer, Hıristiyanlığın sadece kilise içerisinde uygulanan bir din olmadığını, topluluk içinde Hıristiyan yaşamının kurulması gerektiğini ileri sürmüştür. Yani sadece bireysel yaşamda değil, toplumsal yaşamda ve özellikle kurumsal yaşamda da Hıristiyan düzeninin bulunması gerektiğine inanmıştır.²¹ Araştırmacılar tarafından kabul edilmesi istenen yeni inançların, siyasi otoritenin iş birliği olmadan hiçbir zaman organize olamadığı hatta tanıtlamadıkları iddia edilir. Bu yüzden Bucer'in de dini ve siyasi temsilcilerle yakın iş birliği içerisinde olduğu ileri sürülmüştür. 1531'de Ulm'deki reform²² faaliyeti de bu açıdan anlaşılmalıdır. Çünkü dini ve toplumsal yenilenme üzerine hazırladığı on sekiz makaleden en az dördü, bir yandan kilisenin düzenlenmesi, diğer yandan da Hıristiyan bir toplumsal düzenin tam olarak tesis edilmesi hakkında yetkililerin hak ve görevleriyle ilgilidir. Bucer'in bir dizi şehir devletindeki faaliyetlerinin yanı sıra seküler ve ruhani bölgelerdeki çok yönlü reform faaliyetleri de aynı tabloyu ortaya koymuştur. Yani buralarda da dini bir toplumsal düzen kurmak gerektiğidir. Özellikle 1535'te İmparatorluk şehri Augsburg'daki faaliyetleri ilgi çekicidir. Burada siyasi iktidara, kilisenin düzenlenmesi ve yönlendirilmesi konusunda on maddelik önemli haklar ve görevler hazırlamıştır. Bucer'in burada öngördüğü şey sadece bir devlet kilisesinin kurulması olarak tanımlanabilir. Bu konuda hazırladığı makalelerle birlikte, diyaloglarla şehir yöneticilerinin, kendi sorumluluklarını yerine getirerek, papazlardan bağımsız olarak kilise reformu yapma yetkisinin temeline ilişkin ayrıntılı bir açıklama derlemiştir. Sebastian Franck'ın²³ şehirdeki taraftarlarına, Katoliklere ve sadece geleneğe bağlı kalmak isteyen herkese karşı, devlet gücünün kilisede reform yapma hakkını formüle etmiştir. Bunu yaparken iki yönlü bir hedef belirlemiştir. Bir yandan Augsburg şehir meclisinde bağımsız hareket etmek isteyen ve imparator veya piskopostan bir girişim beklemeye hazır olmayan kesime karşı iyi argüman sağlamıştır. Öte yandan bir devlet kilisesinin teşvik edilmesini amaçlamış ve aynı anda o zamana kadar kentte güçlü ve etkili bir reformcu partinin oluşmasını engelleyen iç Evanjelik düşmanlığı ve anlaşmazlığı ortadan kaldırmayı hedeflemiştir. Böylece cemaatleriyle birlikte vaizler ve yetkililer bir araya gelmiştir. Artık politikacılar üstünde baskı kuran ama aynı zamanda onlara ilerlemeleri için argümanlar ve gerekçeler de sağlayan teologların öncülük ettiği reform hareketini uygulamak için harekete geçebilirlerdi. Bu açıdan Bucer, teolojik olarak dini ve siyasi otoriteler arasındaki iş birliğinin gerekliliğini savunmuştur. Bu yüzden kendi teolojik ilkelerini çok öğretici bir şekilde uyarlamış ve uygulamış olduğu belirtilir.²⁴

Bucer, kilise ve siyasi hükümetin Tanrı'nın Krallığını kurmak için tasarlanmış iki kurum olduğunu öne sürmüştür. Çünkü Bucer'e göre Tanrı'nın Krallığını seçilmiş kimseler oluşturabilir ve idare edebilir. Rab, seçilmiş uygun kişileri/hizmetçileri bir araya getirir. Ayrıca Rab, bu kişilerin dünyevi güçlere de tabii olmasını ister ki Tanrı'nın Krallığı kurulabilsin ve insanlar bu krallıkta iyi ve mutlu bir yaşam sürebilsinler. Bu inançla kariyeri boyunca Kilise ve Devletin bu işlevi yerine getirebilecek şekilde, nasıl düzenleneceği konusunda ilgilenmiştir.²⁵ Ancak Bucer, eylemlerinde siyasi koalisyonlar ya da en küçük ortak paydayı bulmakla ilgilenmemiştir. Amacı Hıristiyanların Kutsal Yazılar temelinde öğreti ve ahlakın önemli noktalarında kararlı bir şekilde fikir birliğine varmalarına çağırmaktır. Yani geçici olarak değerlendirdiği seküler olanla nihai olan ilahi hedef arasındaki ayrımı önemli görmüştür. Aynı zamanda birleşik bir kilise amaçladığını da her zaman vurgulamıştır. Yenilenmiş ve reforme edilmiş tek bir vücut

²⁰ Martin Greschat, "The Relation Between Church and Civil Community in Bucer's Reforming Work", *Martin Bucer Reforming Church and Community*, ed. D. F. Wright (Cambridge: Cambridge University Press, 1994), 23.

²¹ Thomas Schirrmacher, *Advocate of Love Martin Bucer as Theologian and Pastor* (Bonn: Culture-Science Publ, 2013), 8.

²² Bucer'den Ulm, Augsburg ve Hessen gibi yerlerde kilise yönetmeliği hazırlaması, yerel anlaşmazlıkları çözmesi vb. istenmiştir.

²³ Radikal Spiritüalist olan Sebastian Franck, Kilisenin Havarilerden kısa bir süre sonra ortadan kaybolduğunu iddia etmiştir. Havariselliğin yeniden kurulmasının da hiçbir anlamı olmadığını ileri sürmüştür. Bkz. R. Emmet McLaughlin, "Radicals", *Reformation and Early Modern Europe*, ed. David M. Whitford (Missouri: Truman State University Press, 2008), 93.

²⁴ Greschat, "The Relation Between Church and Civil Community in Bucer's Reforming Work", 21.

²⁵ Martin Bucer, "De Regno Christi", *Melanchthon and Bucer*, ed. Wilhelm Pauck ThD. (Kentucky: The Westminster, 2006), 180.

olan kilise amaçlamıştır. Yani yenilenmiş bir ekümeniklik düşündüğü belirtilir.²⁶ Bu idealleriyle Bucer, ekümenist olarak ünlenmiştir. Bir ekümenist olarak ünlenmesinin sebebi de geniş kilise kurma ve teolojik uzlaşma çabalarıdır. Bu çabalarını da yaptığı İncil tefsirleri, Romalılar tefsirleri, teoloji ve reform derlemeleriyle de kanıtladığı ifade edilmiştir.²⁷ Bucer'e göre insanlar yeteneklerine göre farklı görevlere getirilmelidir. Reform Kilisesini teşkil etmek için papazların birçok görevi yerine getirmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Buna göre, papazlar, ihtiyarlar ve gözetmenleri, Müjdeyi vaaz etmekle; diyakozları ise yoksullara ve hastalara hizmet etmekle görevlendirmiştir.²⁸

Bucer'in inancına göre birleşik bir Hıristiyanlık, Tanrı'nın Krallığının bir parçasıdır. Bucer'in reform dönemindeki çabaları hakkında araştırmacılar, hiçbir reformcunun Hıristiyan aleminin parçalanmasından ve Protestanlığa, Luthercilere, Reformculara, Baptistlere vs. ayrılmasından Bucer kadar sarsılmadığını belirtir. Bu konuda Bucer, Mesih'in diğer kiliselerde çağırdığı kimselerden vazgeçemeyeceklerini ve onlarla nasıl bir anlaşmaya varabileceklerinin yollarını bulmaları gerektiğini ifade etmiştir. Hatta bu konuda onlar için taviz bile verilebileceğini ve kendilerini geri çekebileceklerini belirtmiştir. Bucer'in, teolojik ve pratik açıdan birlik sağlama amacıyla yoğun bir şekilde çalıştığı vurgulanır. Çünkü ona göre, Kutsal Yazıların temel gereği birliktir.²⁹

4. Martin Bucer'in Protestanları Uzlaştırma Çalışmaları

Strasburg, 1525'ten sonra reform yanlısı din adamları için önemli bir merkezî üs haline gelmiştir. Strasburg'un Protestanların önemli bir merkezi haline gelmesi birkaç güçlü vaiz sayesinde olmuştur. İlk önce Matthias Zell (1477-1548) burada üç yıl boyunca Luther'in görüşlerini desteklemiştir. Daha sonra Martin Bucer ve Wolfgang Capito'nun Evanjelik hareketin yeni savunucuları olarak çalışmaya başlaması, Strasburg'daki reformu hareketlendirmiştir. Aynı zamanda şehirde dikkatli ve ılımlı adımlar atarak reformun ilerlemesini sağlamaya çalışmışlardır. Şehir konseyinin üyelerinden biri olan Jacob Sturm (1489-1553) ile birlikte başka Protestan destekçiler, reformun şehirde tanıtılması için kararlı adımlar atmışlardır. Strasburg'un siyasi liderleri de reformun kontrolünü sıkı bir şekilde ellerinde tutmuştur. Strasburg'da gittikçe sesleri zayıflayan Katolikler ve Radikal Reformcular, Protestanlara karşı muhalif kesimi oluşturmuştur.³⁰

Protestan reformunun gelişmesi için çabalayan kilit figürlerden biri Martin Bucer'dir.³¹ Dini bölünmelerin yaşandığı bu çağda, Hıristiyan birliğini sağlamayı ve korumayı hedef edinmiştir. Bu sebeple dini uç grup olarak değerlendirilen Anabaptistlerle/Radikallerle evanjelik diyaloglara girişmiştir.³² Bucer, Protestan reform liderlerinden biri olarak, Strasburg'da dini çeşitliliği tolere eden bir şekilde yönetimde etkili olmuştur. Birçok Anabaptist de bu hoşgörüden yararlanarak kendi hareketlerinin Strasburg'da gelişmesini ve yayılmasını sağlamıştır.³³ Ancak Bucer, Anabaptistlerin Protestanlara güvenmediğini anlamıştır. Bucer'in amacı onları ayırmak, toplamak veya cezalandırmaktan ziyade, dönüştürmek ve birleştirmektir. Hapse atmanın da faydalı olacağını düşünmemiştir, çünkü ona göre hapis cezası insanları aptallaştırmaktadır. Bucer'e göre onlar kaybolmuş koyunlardır ve tekrar kazanılmaları gerekir.³⁴ Bucer, Anabaptistlerin kiliseyi adanmışların topluluğuna çevirmeye çalışarak, kilisenin işlevini daraltmaya çalışmalarını ise asla kabul etmediği belirtilir.³⁵ Buna rağmen Bucer'in, Anabaptistleri anlamak isteyen tek reformcu olduğu ileri sürülür. Çünkü onlarla birçok diyalog kurmuş ve müzakere yapmıştır. Bucer, İncil'in 'komşuna sevgiyle yaklaşacaksın', ifadelerinden yola çıkarak, onlara hoşgörülü davranmıştır. Ancak Anabaptist liderlerle yaptığı tartışmada bebek vaftizinin reddedilmesi, Bucer'in kabul edebileceği

²⁶ Schirrmacher, *Advocate of Love Martin Bucer*, 50.

²⁷ Hazlett, "Bucer", 102.

²⁸ Bruce Gordon, "The New Parish", A Companion to the Reformation World, ed. R. Po-chia Hsia (Malden: Blackwell, 2001), 414.

²⁹ Schirrmacher, *Advocate of Love Martin Bucer*, 48-49.

³⁰ Haude, *In the Shadow of Savage Wolves*, 91-92.

³¹ David F. Wright, *Martin Bucer, Reforming Church and Community*, ed. D.F. Wright (Cambridge: Cambridge University Press, 1994), 2.

³² Schirrmacher, *Advocate of Love Martin Bucer*, 49.

³³ Daniel Liechty, *Early Anabaptist Spirituality* (New York: Paulist, 1994), 7.

³⁴ Haude, *In the Shadow of Savage Wolves*, 108.

³⁵ Wright, *Martin Bucer, Reforming Church and Community*, 2.

bir görüş olmamıştır. Bucer, onların sadece kilise disiplininin uygulanması konusundaki katı görüşlerine katılmıştır. Fakat Capito gibi diğer reformcular Anabaptistlere karşı hoşgörülü olmamıştır. Ayrıca Bucer, Anabaptistlerin yetişkin vaftizini savunmalarından dolayı idamlarını isteyen reformcuların aksine, onları idam ettirmemiştir. Bu sebeple Bucer, onların Strasburg'dan sürülmeleri konusunda şehrin yargıcına ısrar etmiştir.³⁶ Zürih otoritesinin Anabaptist Felix Mantz'ı boğarak idam etmesinden sonra Strasburg konseyi, Anabaptistlere yönelik ilk kararnamesini yayınlamıştır. Bu kararnameye göre, hükümetin Hıristiyan statüsünün reddedilmesi, yasaklanmıştır. Cezaların ise bireysel durumlara göre verilmesi yönünde karar alınmıştır. Yani genel bir ceza uygulamasına gidilmemiştir. Bu kararlarla birlikte şehir içinde fikir ayrılıkları daha da yerleşik bir hal almıştır. Alınan bu kararlar, başka bölgelerde yaygın bir şekilde yapılan zulüm göz önüne alındığında, dindar mültecilerin şehre gelişini caydırmak yerine daha da teşvik etmiştir.³⁷

Bucer, görüş ayrılıklarına düşen Protestanları da birleştirmeye çalışmıştır. Bu açıdan özellikle Lutheranlar ve Zwinglianlar arasında bir uzlaşma sağlamak için oldukça gayret sarf etmiştir. Reformun en çekişmeli olduğu ve bir türlü anlaşmaya varılamadığı konu, Evharistiya/Rabbin Sofrası'dır. Bucer'in de özellikle bu konu hakkında Lutheranlar ve Zwinglianlar arasındaki çekişmeye barış/uzlaşma getirmek için yaptığı çabalar iyi bilinmektedir. Aslında bu tartışma, Luther ile Andreas Bodestein von Karsltadt³⁸ arasında başlamıştır. Bucer de bu tartışmayı duyunca katılmak istemiş fakat Luther'in görüşlerini duyunca tartışmaya katılmamıştır. Daha sonra bir tarafı seçme zorunluluğu getirilince, Rabbin Sofrası'nın *sembolik anlamı* olduğu görüşünü destekleyerek Zwinglianlara katılmıştır. Bundan sonra Luthercilere saldıran polemikleri yayınlamıştır. Aynı zamanda Luther'in vaazlarının ve Bugenhagen'in bir yorumunun yayımlandığı çevirilere de aynı nitelikte pasajlar eklemiştir. Böylece yayınladığı bu pasajlar yüzünden yalnızca bir Zwingli değil, aynı zamanda vicdansız bir Zwingli olarak şöhret kazanmıştır. Ancak 1528 yılında Bucer'in konuyla ilgili tutumunda bir değişiklik olmuştur. Ayrıca Luther ve Zwingli'nin temelde aynı fikirde olduklarını keşfettiğini söyler. Bucer'e göre onların, farklı hataları dışlamak için kendi doktrinlerini farklı kelimelerle ifade etmeleri bir problem oluşturmuştur. Ona göre, temel anlaşmazlıkları ifade edecek bir formül olsaydı, yanlış anlaşılmalara ve tartışmalar ortadan kalkardı.³⁹ Bu düşüncesinde, Luther ve Zwingli arasındaki okaristik tartışmanın meydana geldiği 1529'da Marburg Konuşması'nda, konferansının başarısız sonuçlanmasıyla emin olmuştur. Buradaki başarısız olma ifadesi, Luther ve Zwingli'nin evharistiya konusunda bir anlaşmaya varamamaları ve Bucer'in onları uzlaştırma ve birleştirme çabalarının da pek işe yaramadığı anlamına gelmektedir.⁴⁰ Temel mesele, Mesih'in sakrament sırasında bedensel mevcudiyeti konusunda anlaşmaya varılamamasıdır. Bu şekilde Lutheranlar ve reformcular arasındaki bölünme de aşılamamıştır.⁴¹

Protestanları uzlaştırma ve birleştirme amacından vazgeçmeyen Bucer, 1530'da da Augsburg Diyetinde, iki taraf arasında bir anlaşma sağlamak amacıyla müzakerelere başlamıştır. Bucer'in Rabbin Sofrası ile ilgili görüşü, Mesih'in ayinde hazır bulunuş şekli, Mesih'in elementlerle birleşme şekli ve sakramentin değeriyle ilgiliydi. İlk olarak Mesih'in gerçek bedeninin ve kanının Rabbin Sofrasında mevcut olduğuna inanmıştır. Yani Mesih gökten/cennetten inmiştir. Ekmek ve şarap boş birer semboller değildir. Ekmek nasıl ağız yoluyla yeniliyorsa, Mesih'in bedeni de ruh tarafından yenilmiş olur. Ancak Mesih mide için bir yiyecek değildir. Mesih duyularla algılanamaz. Elementlerle onun vücudunun karışması mümkün değildir. Yine de Rabbin Sofrasında iki armağan verilir. Biri dünyevi, diğeri göksel olarak sunulan bu armağanlar ister dünyevi ister göksel olsun, tüm inananlar tarafından kabul edilir. Bucer, sakrament

³⁶ Schirmacher, *Advocate of Love Martin Bucer*, 29-31.

³⁷ Stayer, "Swiss-south German Anabaptism", 101.

³⁸ Tarihte ilk evanjelik Evharistiya'yı uygulayan Karlstadt, genellikle Luther'i desteklemekle birlikte, çatıştığı bazı görüşleri de olmuştur. bkz. Hatice Keleş, "16. Yüzyıl Reform Hareketinin Bağımsız Devrimcisi; Andreas Bodestein von Karlstadt", *Aydınlanma, Tanrı ve Felsefe*, Ed. M. Şahiner, A. Altuncu (Ankara: İlahiyat, 2021).

³⁹ Eells, "The Contributions of Martin Bucer", 31-32.

⁴⁰ George Huntston Williams, *The Radical Reformation* (Missouri: Truman State University Press, 1992), 355-356.

⁴¹ W. Peter Stephens, "The Theology of Zwingli", *Reformation Theology*, ed. David Bagchi, David C. Steinmetz (Cambridge: Cambridge University Press: 2004), 94.

sırasında Mesih'in gerçek mevcudiyetinin bulunduğu dair inancını bu şekilde açıklamıştır. Kısaca ekme gerçekten Rabbin bedeni değildir. Fakat Rab, gerçekten ekmeğin içindedir.⁴²

Bucer'in evharistiya teolojisine ilişkin kendine özgü kavramı 'unio sacramentalis' (kutsal birlik) kavramıdır. Aslında Bucer bu kavramı, Luther'in Vom Abendmahl Christi, Bekenntnis (İsa'nın Akşam Yemeği Üzerine İtiraf) adlı eserinden almıştır. Luther'in, Mesih'in ampirik, fiziksel, maddi ya da bedensel olarak yorumlanabilecek her türlü mevcudiyetini açıkça ortadan kaldırmasını desteklemiştir. Ancak Luther'in görünmez bedensel bir mevcudiyetten bahsetmesini kabul etmemiştir. Yine Luther'in beden ve ekmeğin sakramental birliğinin, Tanrı'nın bir işi olarak nesnel bir şekilde çözülememesi sebebiyle, inanan ve inanmayan herkesin Mesih'in bedenini aldığı şeklindeki yorumunu da reddetmiştir. Bucer, sakramental birlik fikrinde büyük bir potansiyel görmüştür.⁴³ Rabbin Sofrasında kutsal birliktelik bulunduğunu ifade eder. Yani sakramentte, insanlığın ötesinde mistik bir unsurun bulunduğunu belirtir. Ancak insanoğlu, bu sakrament ile gelen mistik elementi tam olarak anlayamaz ve açıklayamaz. Sonuç olarak en iyi yol, Kutsal Metinlere inanmak ve patristik dili bilmekten geçer. Son olarak da bu sakrament, günahların bağışlandığının teyit edilmesi ve dini bir yaşam sürülmesine yardımcı olmasından dolayı değerlidir.⁴⁴ Bu görüşleriyle Bucer, Protestanlar arasındaki bölünmenin yaşanmaması için ortak inanç standartları oluşturmaya çalışmıştır.⁴⁵

Bucer için her iki taraf arasındaki uzlaşmayı sağlamak oldukça zor bir görevdi. Çünkü Luther, uzlaşmayı kabul edebilmesi için muhaliflerinin kendi doktrinini ve aynı zamanda hatalı olduklarını kabul etmelerini zorunlu tutmuştur. Bucer ise bu taleplerin asla kabul edilmeyeceğini biliyordu. Bu sebeple her iki tarafın da kabul edebileceği yeni bir formül önermiştir. Luther, Bucer'in önerisinin imkânsız olduğunu düşünmüş, ama bu planı denemeye ve Bucer'in Zwinglianlara kabul ettirebileceği herhangi bir ifadeyi değerlendirmeye hazır olduğunu açıklamıştır. Bucer, uzlaşma sağlayacak yeni bir formül için seyahatler yapmış, toplantılar düzenlemiş, makaleler yazmıştır. Ancak üstesinden gelinecek o kadar çok teolojik dogmatizm vardı ki sonuca ulaşma bir yana her seferinde yeni bir çekişme patlak vermiştir. Yine de Bucer, bölünmüş bir Protestanlık istememiştir. Sonunda asilzadelerin ve yargıçların yardımıyla Luther, her iki tarafın temsilcilerinin de katılacağı bir konferans vermeye ikna edilmiştir. Konferans, Mayıs 1536'da Wittenberg'de toplanmıştır. Luther, Zwinglianların her birinin kendisiyle aynı fikirde olup olmadıklarını anlamak için iki istekte bulunmuştur. Birincisi, hatalarını anladıklarına dair yayın yapmaları, ikincisi kafirlerin yani Anabaptistlerin Evharistiya'da, İsa'nın bedenini ve kanını gerçekten aldıklarını kabul etmeleri gerektiğidir.⁴⁶ Ancak bu görüş kabul edilmemiştir. Çünkü Zwinglianlar, Mesih'in ruhani bir şekilde yendiği görüşünü, ekme ve şarabın sembolik bir anlayış olduğu görüşüyle birleştirmişlerdir.⁴⁷

Wittenberg Anlaşması olarak bilinen bu toplantı, Lutheranlar ve Zwinglianlar arasında bir uzlaşma sağlamak için yapılmıştı.⁴⁸ Bucer, evharistiya ayininde Mesih'in varlığının fiziksel eyleme değil, imana bağlı olduğunu ifade etmiştir. Luther'in hatalı olduklarının anlaşılmasına dair isteğine gelince de Bucer, kendini ön plana atarak sahip olduğu bütün hatalarını kişisel olarak anladığını yayınlamayı teklif etmiştir. Aynı zamanda hatalarının sadece görüşlerini ifade ederken olduğunu belirtmiştir. Luther bu açıklamalardan dolayı tatmin olmuş ve onları Rab'de kardeş olarak kabul etmiştir.⁴⁹ Bu şekilde Bucer, Hıristiyan birliğini ön plana alarak inananlar arasında bölünme meydana gelmemesi için uğraşmıştır.

⁴² Eells, "The Contributions of Martin Bucer", 32.

⁴³ Ian Hazlett, "Eucharistic Communion: Impulses and Directions in Martin Bucer's Thought", *Martin Bucer Reforming Church and Community*, ed. D.F. Wright (Cambridge: Cambridge University Press, 1994), 73-74.

⁴⁴ Eells, "The Contributions of Martin Bucer", 33.

⁴⁵ Haude, *In the Shadow of Savage Wolves*, 101.

⁴⁶ Eells, "The Contributions of Martin Bucer", 33.

⁴⁷ R. Emmet McLaughlin, "Spiritualism; Schwenckefeld and Franck", *A Companion to Anabaptism and Spiritualism, 1521-1700*, ed. John D. Roth-James M. Stayer (Boston: Brill, 2007), 128.

⁴⁸ Nicholas Thompson, *Eucharistic Sacrifice and Patristic Tradition in the Theology of Martin Bucer 1534-1546* (Boston: Brill, 2005), 177.

⁴⁹ Eells, "The Contributions of Martin Bucer", 34.

Ayrıca bebek vaftizini savunmuş ve Evharistiya tartışmasındaki Lutherci tutumun savunmasını da yapmıştır.⁵⁰

Bucer, Luther ve Zwingli arasındaki evharistiya tartışmasındaki gerginliği giderip arabuluculuğu ve uzlaşmayı sağladığı için 1536'da Almanya'da ödüllendirilmiştir. Ayrıca Wittenberg Anlaşması kısmen politik bir dayanışma olarak değerlendirilir. Hatta bu dayanışma daha önce Strasburg reformcularının, 1532 yılında Augsburg İtirafına katılmasıyla da teyit edilmişti. Strasburg reformunda da ikonoların kaldırılması gibi pek çok konu tartışılmış ve bu konularda Zürih reformu kararları takip edilmişti.⁵¹ Yani bu tartışmada, Bucer'in kilise içi özerkliğini savunması boşuna çaba olmuştur. Bucer'in amacı Tanrı'nın yüceliğini gösteren kilise ve dindar bir hükümet tarafından yönetilen kutsal bir toplum oluşturmak iken bu isteğine tam olarak ulaşamamıştır. Bu fikir ise diğer reformcular tarafından ütöpik bir vizyon olarak değerlendirilmiştir.⁵² Wittenberg Anlaşmasıyla Protestanlar arasında uzlaşmanın sağlandığı iddia edilse de aslında bu anlaşma, alt gruplarda bölünmeler yaşanmasına sebep olmuştur. Çünkü her iki taraf da daha önce neye inanyorsa, ona inanmaya devam etmiştir. Ancak bu anlaşmayla birlikte aradaki çekişmenin gürlütüsü biraz bastırılmıştır. Anlaşmanın sonunda Zwinglianlar ikiye bölünmüştür. Merkezi Zürih'te bulunan kısım bu anlaşmayı kabul etmemiş hatta Zwingli'nin görüşlerinden daha katı görüşlere de tepki göstermiştir. Güneybatı Almanya'da en güçlü olan diğer kısım ise Luther ile uzlaşmış ve bölgede güçlü bir Lutherciliğin kurulmasına zemin hazırlamıştır. Bucer'in kişisel olarak uzlaşma sağlamaya çalışmasının da iki sonucu olmuştur. Birincisi, soruna ilişkin bütün tartışmaları bastırmak için yeni bir politika hatta yeni bir formül benimsemiştir. İkincisi ise her iki taraf arasında tamamen uzlaşma sağlanmasının imkânsız olduğunu anlamıştır. Halbuki Bucer, Protestanlığın bölünmesini istemediği için elinden geleni yapmıştır. Yapılabilecek her şeyin yapıldığına ve daha fazla bir şey yapmanın ise sadece ateşle oynamak olduğuna inanmıştır. Barış yanlısı rolü oynayarak da itibarının ciddi bir şekilde zedelendiğinin farkındadır. Siyasi amaçlar uğruna inançlarını feda etmeye hazır olmuş, aldatıcı yöntemlere başvurmuştur. Sonuç olarak istediği birliği sağlayamadığı için Zwinglianları terk etmiştir.⁵³

5. Martin Bucer'in Katolikler ve Protestanlar Arasında Arabuluculuk Çalışmaları

Martin Bucer, Alman bölgelerindeki, imparatorluk şehirlerine hazırladığı kilise düzeni ile ilgili belgelerle başarılı bir reformist olarak görülmüştür. Protestanlar arasında olduğu kadar Katolik Kilisesiyle de anlaşmaya varmak için çabalamıştır. Hatta bu noktada reformun sol kanadının/Anabaptistlerin temsilcilerini bile ciddiye almıştır.⁵⁴

Bucer'in liderliğinde yeni ortaya çıkan bir Hristokrasi (Christocracy) olan Strasburg şehri; Kutsal Kitap hümanizmi, Anabaptizm ve Spiritualizmin kavşak noktası ve dolayısıyla aynı zamanda mantıklı Nikodemizmin⁵⁵ de merkez üssü olmuştur.⁵⁶ Bucer'in amacı ise Strasburg'da gerçek inançlı ve pratik Hıristiyanlardan oluşan bir kilise cemaati kurmaktır. Bu amaçla Wesleyan sınıf toplantılarının ya da günümüz ev gruplarının öngörülerini olduğu düşünülebilecek Hıristiyan toplulukları geliştirmek için dikkate değer bir girişimde bulunmuştur. Bir kilisenin hem ulusal hem de itirafçı olmasını mümkün kılmak istemiştir. Ancak Kiliseleri yeniden birleştirme çabaları gerilimli bir ortam oluşturmuştur. Ona göre tüm halk, Mesih'in hizmetinde olmalı ve her şeyi kapsayan bir halk kilisesi kurulmalıdır. Bu amaçla Almanya'daki Katolikleri ve Protestanları uzlaştırma görevini hedeflemiş ve bunu çok ciddiye almıştır. Ancak bu uzlaştırma çalışmalarında uzlaşmacı ve barışçıl yöntemini, taviz noktasına kadar uzattığı yönünde eleştiri almıştır. Eleştirilere rağmen Bucer, bu konuda müzakereler yapmaya devam etmiştir.⁵⁷

⁵⁰ Haude, *In the Shadow of Savage Wolves*, 99.

⁵¹ Hazlett, "Bucer", 101-102.

⁵² Bucer, "De Regno Christi", 164.

⁵³ Eells, "The Contributions of Martin Bucer", 34.

⁵⁴ Schirrmacher, *Advocate of Love Martin Bucer*, 7-8.

⁵⁵ Calvinistlerin Protestanlığa geçtikleri halde hala Katolik ritüellerine devam etmeleriyle kendilerini gizlemeleridir.

⁵⁶ Williams, *The Radical Reformation*, 906.

⁵⁷ Peter Matheson, "Martin Bucer and Old Church", *Martin Bucer Reforming Church and Community*, ed. D.F. Wright (Cambridge: Cambridge University Press, 1994), 2.

Bucer, hümanist kökenli reformcular gibi kilisenin havariselliğini ve antikliğini savunmuştur. Geleneğe de büyük saygı gösterilmesi taraftarıdır. Bu noktada Havariselliği ortadan kaldıranların reformcular olmadığını, sürekli yeni öğretiler, yasalar, mucizeler ve batıl uygulamalar getiren papalar olduğunu ileri sürmüştür. Katoliklik için Deccal'in Kilisesi, rahipler güruhu, papanın dini, sözde Roma kilisesi, hala papanın tiranlığına tabi olan kiliseler, sahte kilise, sinagogunuz şeklinde terimler kullanmıştır. Hiyerarşi, ruhban sınıfı ve tarikatların yani bir bütün olarak Katolikliğin uygulamalarına karşı çıkmıştır. Ancak kendisi için hiçbir anlam ifade etmediğini söylediği bir terim olan anti-Katolik değildi. Mesih'in krallığına olan canlı eskatolojik inanca sahipti. Bu açıdan Bucer, bazı bölgelerde Müjde'nin çoktan zafer kazandığını belirtir. Bazı bölgelerin ise hala papanın tiranlığı altında olduğunu vurgulamış, ancak buralarda hala Mesih'in koyunlarının olduğunu savunmuştur. O yüzden ortaya çıkan bölgesel kiliselerin, Hıristiyan unvanından mahrum bırakılmaması gerektiğine inanmış ve onların tekrar kazanılmasını amaçlamıştır. Ona göre Mesih'in kilisesi tektir ve bölünmemelidir. Gruplaşmaların ise geçici bir dönemlik olduğunu ve Deccal'in sonunun geldiğini belirtmiştir.⁵⁸ Bucer, bölünmeyi engellemek adına kendine özgü inancını ve programını ifade ettiği, sadece prenlere ve yargıçlara değil, aynı zamanda Strasburg ve diğer yerlerdeki din adamlarına ve özel kişilere yönelik çok sayıda muhtıra, teklif, mektup yazmış ve akademik karaktere sahip teolojik çalışmalar yapmıştır. Bunların çoğu da Mezmurlar, Sinoptik İnciller ve Romalıları Mektup gibi Kutsal Kitap yorumlarını içermiştir.⁵⁹

Bucer'in, bölünmeyi engelleyip, Kilise birliğinin temini için yeni bir yaklaşımın gerekli olduğunu da vurguladığı belirtilir. Çünkü Hıristiyan tarihindeki ilk kilise konseylerine, genellikle piskoposların katıldığını ancak din adamlarının katılmadığını ifade etmiştir. O zamanlarda din adamlarının cahil olduklarını ve ne yapacaklarını bilmediklerini ileri sürmüştür. Bu sebeple yeni yaklaşım olarak ister sivil ister imparatorluk düzeyinde olsun, münazara ya da kolokyumda (bilimsel toplantı) kamuya açık duruşmaların yapılmasını daha uygun görmüştür. Bu tartışmaya katılacak olan din adamlarının görüşlerinin de ciddiyetle ele alınması gerektiğini savunmuştur.⁶⁰ Bucer ayrıca Strasburg'daki reformun gerçekten de koordineli bir şekilde hakimiyete dayalı olduğu bir şehir devleti kurmak istemiştir. Bu şehir devletinin şefi/müfettişi olarak da kendisini düşünmüştür. Burada dünyevi otoritenin, eğitim otoritesinin ve pastoral otoritenin Mesih'in yönetimi altında *rex* (kral), *propheta* (peygamber) ve *sacerdos* (rahip) olarak koordine edildiği bir Hristokrasiye doğru adım atmıştır. Aslında Bucer, bu Hristokrasiyi 1526 yılında *Kralların Kralı*, *Baş Rahip* ve *Peygamberlerin Başı* şeklinde, Yuhanna İncili yorumlamasında zaten belirlemiştir. Bu yorumuna göre, Mesih dışsal bir emir kipinde hüküm sürmez (*rex regum*); vahşi hayvanlarla kurban kesmez (*summus sacerdos*) ve dışsal bir sesle değil yani seküler bir öğretimle değil, Kutsal Ruh öğretimi ile hareket eder (*prophetarum çaput*). Zell ve Capito da Bucer gibi ılımlı ve açık yürekli birer reformcu olarak Bucer'in disiplinli Hristokrasi planını takip etmişlerdir.⁶¹

Bucer bu planlarıyla ve Katolik ve Protestanları uzlaştırma çalışmaları sebebiyle 16. yüzyıl ekümeniklerinin başlıca örneği olarak görülmüştür. Yine de Bucer, Katolikliğe karşı sert eleştirilerine devam etmiştir. Ona göre papacların işi, şeytanın işi; zorla kabul ettirdikleri bekarlık, iblislerin doktrini; törenleri, şeytanın sahtekarlığıdır. Bu düşüncelerine rağmen Bucer, muhalifleriyle açık bir şekilde tartışmak ve özgür bir konsey oluşturmak istemiştir. Ancak bu isteği reddedilmiştir.⁶² Aslında Bucer, Erasmiancı Hümanist biri olarak Roma Katolikleriyle yapıcı tartışmalar yapmak istemiştir.⁶³

Çabaları sonuç vermeyince Bucer, Roma ruhban sınıfının, dindarların hakkını çiğnediğini, onları kandırdığını ve baştan çıkardığını iddia etmiştir. İsa'nın yaşayan üyeleri açlık ve yoksulluk çekerken, taş ve tahta imgeleri pahalı giysilerle süsleyerek dış görünüşe dayalı sahte dindarlığı teşvik ettiklerini söylemiştir. Yine Roma ruhban sınıfının; dindar insanları, özellikle maddi bağışta bulunurlarsa, işledikleri günahların ayınle telafi edileceğini düşünmeye teşvik ederek, tüm masumiyetin mahvolmasına neden olduklarını belirtmiştir. Bu şekilde her türlü suçu mazur gösterirken, aynı zamanda

⁵⁸ Matheson, "Martin Bucer and Old Church", 5-6.

⁵⁹ Bucer, "De Regno Christi", 157.

⁶⁰ Matheson, "Martin Bucer and Old Church", 6.

⁶¹ Williams, *The Radical Reformation*, 376-377.

⁶² Matheson, "Martin Bucer and Old Church", 7.

⁶³ Bucer, "De Regno Christi", 157.

dindarlara bir yığın gereksiz yük yüklemişlerdir. Roma ruhban sınıfını gittikçe büyüyen kanser hastalığına benzetmiştir. Hakikatin yalancılıkla örtüldüğünden, ilahi düzenin hiyerarşi tarafından batırıldığından bahsetmiştir. Strasburg din adamlarının yasal dokunulmazlıklarını savunmalarını, vatandaşlık görevlerinden kaçmak için ve korkak/disiplinsiz hayat tarzı için bahane olarak görmüştür. Bu nedenle Mesih ile lanetlenmiş Belial/Şeytan arasında hiçbir uzlaşmanın olamayacağını beyan etmiştir. Mesih için savaş verdiklerini de eklemiştir.

Bucer'in, Protestanlarla Katolikler arasında uzlaşma amacıyla çabalarırken aynı zamanda Katoliklere karşı bu olumsuz ifadeleri, kendisiyle çatışma içerisinde olduğunu gösterir. Uzlaşmacı bir yaklaşımla tek kilise birliğini savunurken, sert sözleriyle iki taraf arasında köprü kurma girişimlerini de olumsuz yönde etkilemiştir. Ancak Bucer'in Protestan kampı içinde, Güney Almanya ve İsviçrelilerle Wittenberg'li arasında arabuluculuk yapma konusunda uzun bir geçmişi vardır. Oldukça sıra dışı bir empati yeteneğine sahipti. Muhafızların amansız sözlerinin ardında yatan gerçek niyetlerini fark edebilmiş ve bir tarafı diğerine açıklayabilmiştir. Örneğin 1521'de Luther'i, V. Charles'ın günah çıkarma papazı Glapion'a Katolik bir şekilde yorumlayarak açıklamıştır. Benzer bir şekilde İmparatorun, Luther'in görüşleriyle aynı fikirde olmadığını bildiği için Luther'in yanlış anlaşıldığını söyleyerek İmparatora karşı Luther'i savunmuştur. Yani Bucer'in Katoliklere karşı ağır sözlerine rağmen, Katolikler ve Protestanlar arasında arabuluculuk yapabileceğine inanılmıştır. Bundan sonra Bucer, oluşturmak istediği kilisenin özelliklerini şöyle belirlemiştir: Kilise bilimini spiritüalist bir şekilde tanımlamıştır. Bu sebeple inancı öğretmek ve tanımlamak, Kutsal Ruh ile donatılmış olan kimselerin ayrıcalığıdır. Kilisenin merkezinde, Tanrı ile halk arasındaki antlaşma yani hem Söz hem de ayinle ilan edilen Yeni Ahit vardır. Kilise kuralları için de kesin ve katı kurallar belirlememiştir. Roma piskoposu ve onun takipçileri, iyi birer insan olarak yaşadıkları ve müjdenin duyurulmasına izin verdikleri sürece kalabilirler ve yetkilerini, ayrıcalıklarını ve yasaları kullanabilirlerdi.⁶⁴

Bucer, sadece Almanya'da değil Avrupa genelinde fikirlerini yaymak istemiştir. Aslında bu konuda Strasburg'a gelen Fransız dini mültecilerden etkilenmiştir. Fikirlerini Avrupa genelinde yaymak için birtakım çalışmalar yapmıştır. Örneğin; Fransa'da Lutherci literatürün yayılmasına yardımcı olmuştur. Sinoptik İnciller ve Mezmurlar hakkındaki Latince yorumları, Fransız ve İtalyan okur kitlesine yönelik bir şekilde hazırlamıştır. İngiliz tüccarlarla olan bağlantılarını kullanarak Kanallar arası bölgenin durumunu öğrenmiştir. Daha sonra İnciller ve Romalılara Mektup hakkındaki kesinlik ifade eden yorumları, İngiliz piskoposları Edward Fox ve Thomas Cranmer'a ithaf etmiştir. Bucer, Calvin'i de Strasburg'daki bir Fransız kilisesine yerleştirerek geleceği etkilemiştir. Aynı zamanda Waldensiyancılara (Valdoculara) ve Bohem Kardeşlere tavsiyelerde bulunmuştur. Almanya'da Augsburg, Ulm, Hesse, Württemberg, Köln ve Bonn reformlarına doğrudan katılmıştır. İsviçre'de 1528'de Bern Tartışmasına iştirak etmiştir. Bucer'in yakınlık duyduğu kişiler Constance reformcuları (Blarer kardeşler ve onların kız kardeşleri) ve Melanchthon ve Oecolampadius'tur. Bu çalışmalarını yaparken Luther'e olan minnettarlığı ise hep devam etmiştir.⁶⁵

Fikirleri ve onları uygulama yöntemine bakıldığında Bucer, kendi içinde çelişen bir yapıya sahipmiş gibi görülür. Aslında Bucer, Hıristiyan birliğini sağlamak amacıyla 1540'ta Protestanlara, bazı görüşlerde taktiksel olarak geçici bir hoşgörü sağlanabileceğini söylemiştir. Bu hoşgörülü tavrıyla, Katolik bölgeleri kazanmak için pastoral ve misyonerlik fırsatlardan yararlanmak gerektiğine inanmıştır. Çünkü fikirlerini daha açık ve net bir şekilde ifade ederse karşılığında sürgün edilme veya idam/şehitlik olacaktı. Bu açıdan inananların içsel bütünlüğünü koruyarak, dışsal faktörlerden etkilenmemesi gerektiğini, kişisellikten ziyade kurumsal düşünülmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu durumda kahraman bir duruş sergilediği belirtilen Bucer'in, sürünün çobansız kalmaması için uzlaşma amacıyla bazı ödünler verdiği söylenir. Örneğin Bucer, inananların içtenlikle benimsedikleri batıl inançlara karşı öfkelenmenin, onları sadece savunmaya iteceğini ya da umutsuzluğa sürükleyeceğini ifade etmiştir. Bu konuda sertliğin değil,

⁶⁴ Matheson, "Martin Bucer and Old Church", 9-10.

⁶⁵ Hazlett, "Bucer", 102.

ılımlı olmanın gerektiğini belirtmiştir. Protestanlar için sürgünden daha zor olan şeyin o an için dikkat çekmemek olduğunu söylemiştir.⁶⁶

1539 yılının ilkbaharında Almanya'daki reform, bir yol ayrımına girerek kritik bir hal almıştır. Bir yönde iç savaş, bir yönde ise uzlaşma vardı. Ayrıca Protestanların gücü de artmıştır. Öyle ki talepleri kabul edilmezse gerekirse savaşa bile girebilecek durumda idiler. Bucer ise asla savaştan ya da bölünmeden yana olmamıştır. Bucer, birleşik Alman usulünü istemiştir. Bir şekilde dini uzlaşmanın bulunmasını istemiştir. Ancak sorun sadece teolojik değildi. Bucer, ruhban sınıfının yeniden düzenlenmesini ve her iki tarafı da memnun edecek kilise mülkiyeti anlaşmasını gerekli görmüştür. Bu sorunların dini bir görüşmeyle çözülebileceğini düşünmüştür. İmparator da Bucer ile aynı fikirde olmuştur. Çünkü İmparatora göre diplomasi, o sırada savaştan daha uygun bir çözüm olacaktır. Bundan sonra bir dizi görüşme yapılmıştır.⁶⁷

Bucer bu görüşmelerde, Protestanların doktrinel inançlarını savunma ve hem de Almanya'nın üzerinde birleşebileceği bir dini örgütlenme planı için liderlik yapmıştır. Çözüm önerileri sunan kitaplar yazmış, soylular ve yargıçlarla görüşmüştür. Bu görüşmelerin ilki 1539'da Frankfurt'ta yapılmış ve İmparator, ateşkes elde etmiştir. Bu ateşkes Protestanlar için tamamen boş vaatlerle doludur. Bu diplomatik yenilgi, Bucer'in bir sonraki görüşmede Protestanların doktrinlerinin kabul edileceği ve yeniden dini bir uzlaşma sağlanması gerekliliği üzerine kararlı olmasını gerektirmiştir. Bunun için ılımlı Katolikler ve ılımlı Protestanlardan oluşan bir koalisyon partisi kurmuştur. Bu parti geçici bir uzlaşma formülü bulmak amacıyla kurulmuştur. Bu uzlaşmayı da İmparatora, Papaya ve katı Protestanlara da kabul ettirebilecek derecede güçlü bir şekilde yapmalıydı. Fakat 1540'ta Hagenau'da yapılan toplantıda yöntem konusundaki anlaşmazlık yüzünden hiçbir yere varılamamıştır.⁶⁸ Ayrıca taraflar, gelecekteki dini müzakerelerin esasları konusunda da anlaşmaya varamamışlardır.⁶⁹ Buna rağmen Bucer, Köln Başpiskoposu Hermann von Wied'in yardımıyla bir koalisyon oluşturma yolunda ilerleme kaydetmiştir. Önde gelen teologlardan John Gropper da Bucer'i desteklemiştir. Bu destekle birlikte geçici bir uzlaşma formülünü harekete geçirebilecek konuma gelinmiştir. Aynı yıl yapılan Worms Tartışması'nda bir başlangıç yapılmıştır. Ancak burada da usul konusunda anlaşmazlık çıkınca imparatorluk bakanı, Granvelle ve Gropper'ın katıldığı gizli bir görüşme düzenlemiştir.⁷⁰ Hem Bucer hem de Gropper, Worms Tartışmasında kilit rol üstlenen kimselerdir. Yaptıkları dini konuşma sırasında tartışmanın temelini oluşturan Regensburg Kitabı'nın taslağını birlikte hazırlamışlardır. Bucer, Köln Başpiskoposu Hermann von Wied'den kendi bölgesinde Hıristiyan reformu yapması için yardım etmesini istemiştir. Başpiskopos, bundan sonra da Bucer ile Gropper arasındaki ortaklığın devam edeceğini düşünerek Bucer'in yardım isteğini kabul etmiştir. Ancak Gropper, Bucer'in bölgedeki varlığına şiddetle karşı çıkmış ve kısa sürede sözcü/konuşmacı olmuştur. Yani Gropper, Katolik taraf olarak yeniliklere karşı çıkmıştır.⁷¹ Bu görüşmede Katolikleri Veltwyck temsil ederken, Protestanları Bucer ve Capito temsil etmiştir. Müzakerelerin başlamasında ve sona ermesinde, teolojik formülü kaleme alan Bucer olmasa da bu müzakere ve formülün oluşturulmasında elinden geleni yapmıştır. Ancak teolojik formülün kaynağı gizli tutulmuştur. Sonraki tartışma, 1541'de Regensburg Diyetinde devam etmek üzere ertelenmiştir.⁷²

1540'lı yıllarda Bucer'in amacı, imparatorluğa kapsamlı bir kilise reformu sunmak istemesidir. Bu kilise reformu, V. Charles'ın dini politikasına da uygun olacaktı. Hedefi, imparatorluğun laik ve ruhani mülklerinin Roma'yı dahil etmeden kilise reformunun tartışılan sorunlarını çözebileceği, ulusal bir Alman konseyi oluşturmaktır. Bucer'in inancına göre devlet ve kilisenin iş birliği, teolojik bir temele dayanmalıdır. Her iki taraf da kendilerini Mesih'e teslim etmeli ve onun kendilerini hizmete çağırdığını

⁶⁶ Matheson, "Martin Bucer and Old Church", 14.

⁶⁷ Eells, "The Contributions of Martin Bucer", 35.

⁶⁸ Brian Lugioyo, *Martin Bucer's Doctrine of Justification, Reformation Theology and Early Modern Irenicism* (Oxford: Oxford University Press, 2010), 157-159.

⁶⁹ Cornelis Augustijn, "Bucer's Ecclesiology in the Colloquies with the Catholics, 1540-1541", *Martin Bucer Reforming Church and Community*, ed. D. F. Wright (Cambridge: Cambridge University Press, 1994), 109.

⁷⁰ Lugioyo, *Martin Bucer's Doctrine of Justification*, 157-159.

⁷¹ Amy Nelson Burnett, "Martin Bucer and the Church Fathers in the Cologne Reformation", Faculty Publications, Department of History, University of Nebraska (2001), 109-111.

⁷² Thompson, *Eucharistic Sacrifice and Patristic Tradition in the Theology of Martin Bucer*, 173-176.

kabul etmelilerdir. Bu kabul sayesinde görevleri, anlamlı bir hale gelecek ve inançları sayesinde görevlerini yerine getirebileceklerdir. Almanya'daki siyasi yapıların olgunlaşmamışlığı ve kırılgan yapısı da Bucer'e avantaj sağlamıştır. Çünkü birçok politikacı, kilisenin öğretisi, organizasyonu ve yaşamıyla ilgili karmaşık sorular karşısında bilgisiz kalmıştır. Bucer ise bu konularda politikacılardan daha bilgiliydi. Ancak Bucer için önemli olan şey siyaset değil, ilahi hakikatin uygulanması yani Mesih'in Rabblığına bağlılıktır.⁷³

Kilise reformu yapabilmek için sadece imparatorluğu değil, toplumu da ikna etmek gerekir. Bu açıdan Bucer, sosyal ve siyasi yapılara meydan okumak için toplumun desteğine vurgu yapar. Amacı toplumsal uyumu bozmayacak şekilde, uygun yollarla kilise reformunun yapılmasını sağlamaktır. Ayrıca saf bir kilisenin yoktan var edilmesinden değil, zaten var olan İsa Mesih'in kilisesinden bahsettiğini açıklamıştır.⁷⁴ Mesih'in krallığının yakın zamanda ortaya çıkmasına nasıl katkıda bulunacaklarının en önemli nokta olduğunu vurgular. Bu açıdan Bucer'in bakış açısı dini, sosyal ve eskatolojiktir.

Ertelenen toplantı olan Regensburg İmparatorluk Diyeti, 1541'de İmparator tarafından Kolokyum şeklinde düzenlenmiştir. Bu kolokyum; teolojistler, prensler, prens seçmenleri, şehir delegeleri, ziyaretçiler ve diğer muhtelif kişilerle dolmuştur. Ayrıca Bucer, Melancton, Johannes Pistorius, Calvin ve Sturm, birkaç gün sonra toplantıya katılmıştır. Onlardan bir gün sonra da Papalık elçisi Gasparo Contarini gelmiştir. İmparator, Katoliklerin temsilcileri olarak Eck, Gropper ve Julius Pflug'ı; Protestanların temsilcileri olarak da Melancton, Bucer ve Hesse'li Johannes Pistorius'u seçmiştir. Delegelere Worms Kitabı sunulmuştur. Bu kitap verilmeden önce de Giovanni ve Gropper bu kitapta yaklaşık yirmi küçük revizyon yapmış, daha sonra Contarini'ye vermişlerdir. Tartışmalar için bu temsilcilerin önüne bir dizi makale konulmuş ve bunları düzeltmeleri, onaylamaları veya onaylamamaları istenmiştir. En sonunda da Worms Kitabı (daha sonra Regensburg Kitabı adını almıştır) bütün delegelere sunulmuştur. Bu Kolokyumda Bucer, ilerici Katolikler ve ılımlı Protestanların müjdenin vaaz edilmesine izin verecek kadar geniş bir doktrinel temel oluşturacaklarına inanmıştır. Artık Protestanların açıklamaları dinlenmeden toplantıdan kovulmamalarını ümit etmiştir. Kilise uygulamaları ve din ile ilgili çevresel konularda, geçici tavizler verilebileceğine ve ortak bir reform programının oluşturulabileceğine inanmıştır. Bu da Hıristiyan aleminin birleşmesini sağlayacaktı. Böylece yavaş yavaş içeriden yeniden yapılandırılan Katolik Kilisesi, Mesih'in Krallığı için gerçek bir araç haline gelecekti. Bucer, bu düşünceleriyle büyük bir misyonerlik fırsatının doğduğuna da inanmıştır.⁷⁵

Bucer, aslında Katolik Kilisesi'ni reddetmediğini ifade etmiştir. Ancak kendisi Erasmiyan, Lutherci ve bir reformcu idi. İncil'e dayalı ahlaki, sosyal, spiritualist, ekümenik, misyoner ve eskatolojik kaygılarla motive olmuştur. Ayrıca kurumsal değil, eskatolojik bir mücadele içerisine de girmiştir. Bu açıdan Protestan davasının da düzeltilmeye muhtaç olduğunu söylemiştir. Katolik Kilisesi'nin de tamamen Deccal'in kilisesi olarak değerlendirilemeyeceğini ifade etmiştir. Yani hem Protestanların hem de Katoliklerin davranışlarının Mesih'in Krallığı ile tam olarak özdeşleşmediğini ileri sürmüştür. Bucer, Mesih'in Krallığının üyelerinin büyük çoğunluğunun yanlış yönlendirilmiş ve kötü eğitilmiş insanlar olduklarına inanmıştır. Yani onların meslekten olmayan insanlar olduklarını da göz ardı etmemiştir. Bucer bu davranış ve sözleriyle, reformun başlarında gösterdiği fikir ve davranışlarıyla uyuşmayan tavırlar sergilemiştir. Mesela daha önce kurumsallığı savunurken şimdi kurumsallığı desteklememiştir. Regensburg Diyeti'nde tüm ihtiyatını bir kenara bırakıp, reformcu Katoliklikle uzun süreli bir flört içerisinde olması dikkat çekmiştir. Dolayısıyla Bucer'in tavır değişikliği aşıkardır.⁷⁶

Toplantıda Bucer ve Gropper, kitabın değiştirilmiş halinin kabul edilmesini savunmuşlardır. Bir uzlaşma formülü yakınmış gibi dursa da Melancton ve Eck'in muhalefetlerinin sert olması yüzünden çok az şey yapılabilmıştır. Sadece aklanma doktrini maddesi üzerinde bir anlaşma yapmaya varılacakken, bu da kısa bir süre sonra Katolikler tarafından reddedilmiştir. Böylece Bucer, Protestanlar ve Katolikler

⁷³ Greschat, "The Relation Between Church and Civil Community in Bucer's Reforming Work", 23-24.

⁷⁴ Matheson, "Martin Bucer and Old Church", 14.

⁷⁵ Lugiyo, *Martin Bucer's Doctrine of Justification*, 160-162.

⁷⁶ Matheson, "Martin Bucer and Old Church", 11,17.

arasında bir birlik bulma girişiminde başarısız olmuş, hatta iki taraf hiçbir zaman 1541'deki kadar uzlaşmaya yaklaşmamıştır. Bucer'in politikası da bundan sonra bir değişim geçirmiştir.⁷⁷ Bucer, şimdiye kadar Roma Katolik Kilisesi ile yapılan dini tartışmalarda (Hagenau, Worms, Regensburg tartışmaları) Protestan müzakere ortağı olarak muhalefet yanlısı olmamış, bütünlüğü savunmuştur. Ekümenik yaklaşımını sürdürmek için çabalamıştır.⁷⁸ Bucer'in bu yaklaşımı ise Luther'in ona olan güveninin sarsılmasına sebep olmuştur. Bucer'in Katolik kilisesi ile yaptığı görüşmeler birçok kişinin ona olan güvenini de kaybettirmiştir. Hatta Bucer'in genç arkadaşı Calvin de bu kadar çok kişinin Bucer'den nefret etmesine çok üzüldüğünü belirtir. Çünkü Calvin, Bucer'in yaptığı müzakerelerde çok iyi niyetli olması sebebiyle Hıristiyanların birleşeceğine inanmayan meslektaşlarının alaylarına dayanmasının sebebini, Müjdeyi iletme hedefine sıkı sıkı bağlı olmasına dayandırmıştır.⁷⁹

Regensburg Diyeti'nde istediği başarıyı elde edemeyen Bucer, uzlaşma yoluyla hiçbir şey elde edemeyeceğini anlayınca, Almanya'nın büyük bir kısmını reforma kazanmak için başka yollar benimsemeye karar vermiştir. Bundan sonra Regensburg'da üzerinde anlaşmaya varılan maddelerin Katolik devletler tarafından kabul edilmesini sağlamayı ve bunu da reformda daha fazla ilerleme için bir açık kapı olarak kullanmayı amaçlamıştır. Bir uzlaşmacı yerine uzlaşmaz bir propagandacı olmuş, Katoliklere karşı sert polemikler yazmış, Smalkaldic Birliği'ni saldırgan önlemler almaya teşvik etmiştir. Bu yeni politikasını hayata geçirirken de en önemli faaliyeti Köln Reformu olmuştur. Köln Başpiskoposu Hermann, Bucer'i Bonn'a gelmesi, burada vaaz vermesi ve kiliseyi yeni bir temelde örgütlemesi için çağırmıştır. Hermann'ın asıl amacı, piskoposluk bölgesinde reform yapılmasını, kötülüklerin ortadan kaldırılmasını ve kutsal ayinlerin yeniden düzenlenmesini sağlamaktır. Bucer'i seçmesindeki sebep de onun ılımlı Protestan partisinin lideri ve Gropper liderliğindeki ılımlı Katolikler için en kabul edilebilir kişi olmasıydı. Ancak Gropper tüm olumlu girişimlere karşı çıkmış ve Köln Kilisesi ve üniversitesinde yoğunlaşan güçlü bir muhalefet partisinin lideri olmuştur.⁸⁰ Gropper'in karşı çıkmasındaki en büyük etken, dini uygulamaların ve doktrinlerin İlk Kilise tarafından kabul edildiği şekilde eski haline geri getirilmesini istemesidir.⁸¹ Bucer ise Bonn'da verdiği vaazlarla halkın desteğini kazanmıştır. Muhalefleri ise onun görevinden alınmasını istemiş ve ona karşı saldırı şeklinde yayınlar yapmışlardır. Bucer ise onlara karşı sadece posterle cevap vermiştir. Halka açık bir tartışma da teklif etmiş ama bu teklifi reddetmişlerdir.⁸²

Strasbourg, nasıl Protestanların dini merkezi ise Köln şehri de Katoliklerin dini merkeziydi. İmparatorluğun kuzey kesimindeki Katolikler için Köln şehri önemli bir üstür. Ayrıca Köln şehirlerinin çoğu Katolik'tir ve heretik ilan edilen Anabaptistler, Lutheranlar, Zwinglianlar ve Sakramentarianların görüşleri tarafından kuşatılmamıştır.⁸³ Bu sebeple Köln Reformu, Almanya'da reform ve Karşı Reform arasındaki mücadelenin odak noktası olmuştur. Melanchthon da Bucer'i desteklemek için buraya gelmiştir. 1543 yazında Bucer, Köln piskoposunun isteği üzerine bir kilise yönetmeliği hazırlamıştır. Melanchthon, bu yönergeyi gözden geçirmiş ve onaylamıştır. 23 Temmuz 1543'te toplantı yapılmış ve bu toplantıda ruhban sınıfı yönetmeliği kabul etmemiştir.⁸⁴ Böylece Bucer'in Köln başpiskoposluğundaki reform planı istediği gibi gitmemiştir. Ökaristik tartışmalar sırasında olduğu gibi Bucer'in teolojik diplomasisi; sıklıkla fırsatçı, belirsiz, esnek ve samimiyetsiz olmakla eleştirilmiştir. Halbuki Bucer, Katolik Kilisesinde kalan inananları ayrılmamaya teşvik etmiş ve papalığa da bir onur önceliği tanımıştır. Hatta önde gelen Luthercilerin, kilise babalarına tanıdıkları ikincil otoriteye de karşı çıkmıştır. Son zamanlarda yapılan çalışmalar, Bucer'in dürüstlüğünü ortaya koymakta ve uzun süredir devam eden tarihsel önyargıları düzeltmektedir. Ayrıca Bucer'in katı formlere dayalı çözümleri konusunda kararsız

⁷⁷ Eells, "The Contributions of Martin Bucer", 38.

⁷⁸ Schirmacher, *Advocate of Love Martin Bucer*, 49.

⁷⁹ 20. yüzyılda Ekümenik Hareketin yükselişiyle birlikte, Bucer'in Katoliklerle yaptığı müzakerelere olan ilgi artmıştır. Ekümenik Hareket ile Bucer'in uzlaştırma çabaları arasındaki bağlantı, Bucer'in "ekümenik reformcu" olarak adlandırılmasına yol açmıştır. Bkz: Lugioyo, *Martin Bucer's Doctrine of Justification*, 16.

⁸⁰ Augustijn, "Bucer's Ecclesiology in the Colloquies with the Catholics", 108-111.

⁸¹ Hall, *Philip Melanchthon and the Cappadocians*, 54.

⁸² Eells, "The Contributions of Martin Bucer", 38.

⁸³ Haude, *In the Shadow of Savage Wolves*, 7, 40.

⁸⁴ Eells, "The Contributions of Martin Bucer", 39.

kalmaması da takdir edilmektedir.⁸⁵ Ancak Bucer'in Köln'deki reform planının başarısız olmasından sonra bir hareket olarak reformun geçemeyeceği sınırlar olduğu, din konusunda temelde görüş ayrılığı olduğu ve hiçbir tarafın diğerini ikna edemeyeceği anlaşılmıştır. Sonuçta ılımlı Katolikler ile ılımlı Protestanların kaderinde birleşmenin değil ayrılmanın olduğu kesinleşmiştir. Bir taraf Roma kilisesinin içinde, diğer taraf ise dışında kalacaktı. Bucer ise bu olaylarda itibarı açısından kötü bir yara almıştır. Daha önce barış sağlamak için inançlarını bile feda edebilecek bir adam suçlaması ile karşılaşmıştı. Bundan sonra ise saldırgan Protestan savunucusu olarak ün kazanmıştır. Bucer, ılımlı yönünü bırakmış ve en uzlaşmaz taraftarlardan biri olmuştur. 1546'daki Ratisbon Tartışmasında Protestanlar adına o kadar şiddetli bir savunma yapmıştır ki Katolikler müzakereleri askıya almak zorunda kalmışlardır.⁸⁶ İmparator, kendisi ile Protestanlar arasında açık bir anlaşma olan Augsburg Geçici Anlaşmasına prestij kazandırmak için ona güvenmiştir. Çünkü Bucer, daha önceleri ılımlı bir arabulucu olarak ün salmıştı. Ancak Bucer, ılımlı yönünü bıraktığı için bu belgenin başlığını bile onaylamayı reddetmiştir. Çünkü bu anlaşmanın 26. Maddesi Katolik öğretilerine dayanmaktadır. Bununla birlikte, anlaşmada, evharistyanın yönetimini, sıradan kişilerin de yapabileceğine izin verilmemiştir. İnançla ilgili birçok tartışmalı konuya ise hiç değinilmemiştir. Bunun anlamı bu anlaşmanın yeniden Katolikleşmeyi amaçladığıdır. Bundan sonra Bucer, Strasburg'a geri dönmüş, dinde yanlış olduğunu düşündüğü bütün barış şartlarına karşı mücadele etmiştir. Ancak Bucer'in önünde büyük bir kitle vardı. Gözaltına alınan Bucer, anlaşmayı imzalamak zorunda bırakıldıktan sonra serbest kalmıştır. Augsburg Barışını kabul eden Strasburg şehir konseyiyle anlaşmazlığa düşen Bucer'e, şehri terk etmesi için baskı yapılmıştır. Mart 1549'da bütün görevlerinden alınan Bucer, 6 Nisan 1549'da kaçak bir şekilde şehri terk etmiştir.⁸⁷ Thomas Cranmer'in daveti üzerine İngiltere'ye gitmiş ve orada iki yıl yaşamıştır. Cambridge'de Regius Teoloji Profesörü yapılmıştır. Önemli teolojik konularda kendisine danışılmıştır. Ancak Bucer, burada hiçbir zaman mutlu olamamıştır. Birkaç şiddetli hastalıktan sonra da 1 Mart 1551'de ölmüştür.⁸⁸

6. Sonuç

Martin Bucer, Luther'in reform hareketini destekleyen bir liderdir. Hümanist ve Erasman görüşlere sahip olmasıyla birlikte Hıristiyan birliğini savunan bir reformcudur. Yeni bir cemaat ya da hareket oluşturmaktan ziyade, zaten mevcut olan Hıristiyan kurallarını toplumsal ve siyasi açıdan yürürlüğe koymak istemiştir. Bucer, sıradan bir reformcudan daha fazlası olarak görülür. Bucer, Protestan reformunun merkez üssü olarak görülen Strasburg'un resmi dini lideridir. Bu liderlikle birlikte Hıristiyan alemini tekrar birleştirmek istemiştir. Hıristiyan birliğini savunurken Kilise ve Devletin birbirini desteklediği bir toplum oluşturmayı amaçlamıştır. Bu amacını gerçekleştirmek için de önce Protestanları birleştirmek için çalışmıştır. Bu noktada Radikallerin asla taviz vermeden görüşlerini sürdürmeleri onlardan vazgeçmesine sebep olmuştur. Aslında Bucer, onların kaybolmuş koyunlar gibi olduklarını ileri sürerek Radikalleri tekrar kazanmak istemiştir. Ancak onları kazanmada başarılı olamamıştır. Protestanlar arasındaki diğer bir bölünme olan Luther ve Zwingli arasındaki ayrılığı da uzlaştırma bir tavırla birleştirmek istemiştir. Ancak bu amacına da ulaşamamıştır. Son olarak da Protestan ve Katolik Kiliselerini uzlaştırma ve hatta birleştirme çalışmalarına girişmiştir. Ancak bu amacına da ulaşamamış ve uzlaştırma tavrının hiçbir işe yaramadığını görerek Katoliklere karşı saldırgan bir tavır sergilemiştir. Bu tavrı ise onun sürülmesine sebep olmuştur. Bucer, hayatı boyunca Hümanist ve Erasman bir reformcu olarak arabulucu çalışmalarına umutla devam etmiştir. Ancak bu çalışmaları boşa çıkmış ve Hıristiyan aleminin bölünmesine engel olamamıştır. Reform, farklı görüşlere sahip olan birçok din adamını gün yüzüne çıkarmıştır. Ancak Bucer gibi birkaç reformcunun, birlikte çalışsaydı bile, Hıristiyan dünyasını birleştirebilecek güçte olamayacağı kanısındayım.

Finansman/ Grant Support

Yazar(lar) bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

The author(s) declared that this study has received no financial support.

⁸⁵ Hazlett, "Bucer", 102.

⁸⁶ Eells, "The Contributions of Martin Bucer", 39-40.

⁸⁷ Schirrmacher, *Advocate of Love Martin Bucer*, 51.

⁸⁸ Bucer, "De Regno Christi", 160.

Çıkar Çatışması/ Conflict of Interest

Yazar(lar) çıkar çatışması bildirmemiştir.

The authors have no conflict of interest to declare.

Kaynaklar

- Augustijn, Cornelis. "Bucer's Ecclesiology in the Colloquies with the Catholics, 1540-1541". *Martin Bucer Reforming Church and Community*. ed. D. F. Wright. Cambridge: Cambridge University Press, 1994.
- Bucer, Martin. "De Regno Christi", *Melanchthon and Bucer*. ed. Wilhelm Pauck ThD. Kentucky: The Westminster, 2006.
- Bucer, Martin. Bugenhagen, Johann. Luther, Martin. Melanchthon, Philip. Petri, Adam. *Psalter wol verteutscht aus der heyligen sprach*. Durch Adam Petri Press, 1526.
- Burnett, Amy Nelson. "Contributors to the Reformed Tradition", *Reformation and Early Modern Europe*. Ed. David M. Whiteford Missouri: Truman State University Press, 2008.
- Burnett, Amy Nelson. "Martin Bucer and the Church Fathers in the Cologne Reformation". *Faculty Publications, Department of History, University of Nebraska* (2001).
- Eells, Hastings. "The Contributions of Martin Bucer to the Reformation". *The Harvard Theological Review* 24/1 (Jan. 1931). pp. 29-42.
- Gordon, Bruce. "The New Parish". *A Companion to The Reformation World*. ed. R. Po-chia Hsia. Malden: Blackwell. 2001.
- Greschat, Martin. "The Relation Between Church and Civil Community in Bucer's Reforming Work". *Martin Bucer Reforming Church and Community*. ed. D. F. Wright. Cambridge: Cambridge University Press, 1994.
- Hall, H. Ashley. *Philip Melanchthon and the Cappadocians, A Reception of Greek Patristic Sources in the Sixteenth Century*. Göttingen: Vandenhoeck-Ruprecht, 2014.
- Haude, Sigrun. *In The Shadow of Savage Wolves, Anabaptist Münster and the German Reformation During the 1530s*. Boston: Humanities Press, 2000.
- Hazlett, Ian. "Bucer". *Reformation Theology*. ed. David Bagchi-David C. Steinmetz. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.
- Hazlett, Ian. "Eucharistic Communion: Impulses and Directions in Martin Bucer's Thought". *Martin Bucer Reforming Church and Community*. ed. D.F. Wright. Cambridge: Cambridge University Press, 1994.
- Hobbs, R. Gerald. "Bucer, the Jews, and Judaism". *Jews, Judaism, and The Reformation in Sixteenth Century Germany*. ed. Dean Phillip Bell, Stephen G. Burnett. Boston: Brill, 2006.
- Janz, Denis R. "Late Medieval Theology". *Reformation Theology*. Ed. David Bagchi, David C. Steinmetz. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.
- Keleş, Hatice. "16. Yüzyıl Reform Hareketinin Bağımsız Devrimcisi; Andreas Bodestein von Karlstadt". *Aydınlanma, Tanrı ve Felsefe*. ed. M. Şahiner, A. Altuncu. Ankara: İlahiyat, 2021.
- Liechty, Daniel. *Early Anabaptist Spirituality*. NewYork: Paulist, 1994.
- Lugioyo, Brian. *Martin Bucer's Doctrine of Justification, Reformation Theology and Early Modern Irenicism*. Oxford: Oxford University Press, 2010.
- Matheson, Peter. "Martin Bucer and Old Church". *Martin Bucer Reforming Church and Community*. ed. D.F. Wright. Cambridge: Cambridge University Press, 1994.
- McLaughlin, Emmet. "Radicals", *Reformation and Early Modern Europe*. ed. David M. Whitford. Missouri: Truman State University Press, 2008.

- McLaughlin, Emmet. "Spiritualism; Schwenckefeld and Franck". *A Companion to Anabaptism and Spiritualism, 1521-1700*. ed. John D. Roth-James M. Stayer. Boston: Brill, 2007.
- Rummel, Erika. *The Confessionalization of Humanism in Reformation Germany*. New York: Oxford University Press, 2000.
- Schirmacher, Thomas. *Advocate of Love Martin Bucer as Theologian and Pastor*. Bonn: Culture-Science Publ., 2013.
- Stayer, James M. "Swiss-South German Anabaptism, 1526-1540". *A Companion to Anabaptism and Spiritualism, 1521-1700*. ed. John D. Roth-James M. Stayer. Boston: Brill, 2007.
- Stephens, Peter. *Martin Bucer Reforming Church and Community*. ed. D. F. Wright. Cambridge: Cambridge University Press, 1994.
- Stephens, W. Peter, "The Theology of Zwingli". *Reformation Theology*. ed. David Bagchi, David C. Steinmetz. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.
- Thompson, Nicholas. *Eucharistic Sacrifice and Patristic Tradition in the Theology of Martin Bucer 1534-1546*. Boston: Brill, 2005.
- Williams, George Huntston. *The Radical Reformation*. Missouri: Truman State University Press, 1992.
- Wright, David F. *Martin Bucer, Reforming Church and Community*. ed. D.F. Wright. Cambridge: Cambridge University Press, 1994.